

Universitätsbibliothek Wuppertal

Aeli Donati qvod fertvr commentvm Terenti

Donatus, Aelius

Lipsiae, 1905

Adelphoe I

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.
Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1583](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:468-1-1583)

20 **20** IN BELLO Scipionis, IN OTIO Furii Phili, IN NEGOTIO Laelii Sapientis.

24 **24** 1 IN AGENDO PARTEM OSTENDENT σχῆμα ὑπεξαίρεσις: hic enim iam non senes accipiendi, sed et ceterae personae. 2 Aut ipsi senes in statario charactere partem aperient, in motorio partem ostendent. nam duo agendi sunt principales modi, motorius et statarius, ex quibus ille tertius nascitur, qui dicitur mixtus. 3 ΑΕQVANIMITAS fauor et propitius animus. et deest 'uesta'.

I.

1.

v. app. p. 487 26 1 1 STORAX nomina personarum, in comoediis dum-
taxat, habere debent rationem et etymologiam. etenim
absurdum est comicum, <cum> apte argumenta configat,
uel nomen personae incongruum dare uel officium, quod
sit a nomine diuersum. hinc seruus fidelis Parmeno, in-
fidelis Syrus uel Geta, miles Thraso uel Polemon, iuuenis
Pamphilus, matrona Myrrina et puer uel ab odore Storax
uel a ludo et gesticulatione Scirtus et item similia. in
quibus summum poetae uitium est, siquid e contrario re-

1 pili codd. || 3 partē ex -ci corr. *A*¹, partim *C* | ostendunt *AC*, -dent *V* | ΕΧΗΜΔΔΠΟΞΙΕΡΗCIC *A*, ***** *CV*;
corr. *W*. || 4 iam non dett., iam uero *C*, essent *V*, **** *A* |
senex *A* || 5 Aut ipsi *W*: haud ipsi cod. *Cuiac.*, hanc ipsi *C*,
audisse *A*, sed ipsi in ras. *V*² | charactere *C*, in ras. *V*² dū-
actore *A* || 6 motorio *V*, om. *A* || 8 iste *V* | mictos <uel> *C*,
myrtos *V* || 9 et deest om. *C* | uesta] *** *A*, om. *C* || 11 ex-
oemologia *A*, etymologiam (ethim- *C*) *CV* || 12 cum *W*:
quod *V*, om. rell. | aperte codd., corr. Bentley | confringat *AC*,
-gere *V*; configere *D* (ed. pr.) || 13 uel om. *A* | quid *A* || 14 a]
* *A* | 15 Syrus] rursus *A*, uel syrus *V* | uel om. *A* | <uel> miles
V | traso codd. | polenum *A* || 16 mirrena *A* | uel om. *C* ||
17 uel] et *C*, (in ras.) *V*² | a ludo in ras. *V*², aliqd *A* | cirtus
A, (in cyrius corr.) *V*, arcus *C*; corr. Bentley | in om. *C* ||
18 initium *A* | e contrario] a charactere Teuber

NEGOTIO
vneſaique-
ceterae
ere par-
o agendi
ex qui-
AEQVA-
ra'.

pugnans contrarium diuersumque protulerit, nisi per ἀντίφρασιν ioculariter nomen imponit, ut Misargyrides in Plauto (*Most. III 1, 41*) dicitur trapezita. et fere apud alios hoc modo poetas nomina componuntur per ἀντίφρασιν describentia quod designant. 2 STORAX primae partes, sicut 5 in prologo (*v. 23*) ipse promisit, a senibus aguntur, quorum contentione ad argumentum relata uita aspera cum leni et pater comis cum seuerissimo comparatur. 3 STORAX Storacem uocauit, non Aeschinum: cur igitur tacente puero hoc absentem Aeschinum credit? quia seruuli adulescentibus 10 praestolantur, ut in Andria (*I 1, 56—57*) ‘obseruabam mane illorum seruulos uenientis aut abeuntis’. sed quia fieri poterat, ut domino absente adesset Storax, commodissime adiecit ‘neque seruolorum quisquam qui aduersum ierant’. 4 STORAX NON REDIT HAC NOCTE A CENA 15 AESCHINVS hoc alii interrogatiue, alii pronuntiatue proferunt; sed magis pronuntiatue dicendum.

27 2 1 NEQVE SERVVLORVM praeter Storacem, quem abesse non respondendo intelleximus. 2 QVI ADVERSVM proprie locutus est, nam aduersitores dieuntur. 3 IERANT 20 ‘ierant’ producta *(I)* pronuntiadum, quod nos addita V ‘ieruant’ dicimus. tale est illud Vergilii (*Aen. II 25*) ‘nos abiisse rati et uento petuisse Mycenas’.

1 contrarium *del. Ritschl* | Δαντιοπάτων *A*, anthiphasion *C*, antiphrasim *V* || 3 rapezita *AC* || 4 poetas *W*:
 a poetis *A*, a poetis *CV*; etiam poetas *Teuber* | <i>-</i> nomina *V* | Δαντιφράσιν *A*, antiphrasim *C*, antifrasin (*ex corr.*) *V* |
 describenda *codd.*, corr. *Teuber* || 5 designat *A¹*, -nat *CV* |
 sicut *dett.*, sic (*sit A*) aut *ACV* || 7 contentio (-mptio *C*) *ACV*, corr. *dett.* | collata *V* | aspera *om. C* || 8 cōmis *A* || 9 storacem *A* || 10 hoc <est> *codd.*, corr. *W*. | eschinum absentem quia credit <quod> *C* || 11 obseruaba *A* || 12 uenientes et abeuntes *C* || 14 quispiam *V* || 15 a chena *A*, *om. C* || 16 achinus *A* |
 pronuntiatue et 17 sed magis *om. C* || 18 <se> seruolorum *A* |
 propter *AV* | storacem *A* || 19 intellegimus *C* || 20 aduersatores *CV* || 21 ierant *om. C* | producte *CV* | *I add. Steph.* |
 pronuntiando *codd.*, corr. *Umpfenb.* || 22 iuerunt *A*, (*in -ant corr.*) *C* | illud Vir. *C*, *om. AV* || 23 abisse et petisse *AV*; at cf. *Serv. Aen. II 497* | micenas *AC*, mec- *V*

568

- 28 3 1 PROFECTO HOC VERE DICVNT absolute: non addidit, qui. 2 SI ABSIS VSPIAM abundat 'uspiam' aut deest 'profectus' aut quid tale. 3 AVT IBI 'uspiam'; significat enim, scilicet 'uspiam', et in loco et ad locum.
- 4 SI ABSIS VSPIAM AVT IBI SI CESSES 'si absis' ad parentes 5 propitios, 'si cesses' ad uxorem iratam refert.
- 30 5 1 IN ⟨TE⟩ desertorem. 2 vxor subaudiendum et hic 'irata', ⟨ut sit: irata⟩ uxori. 3 ET QVAE IN ANIMO omne, quod sentimus, aut cogitamus aut dicimus, et utrumque pro oratione est; sed illa ἐνδιάθετος, quae in 10 cogitatione est, haec προφορικὸς λόγος dicitur, quae in uerbis est constituta. Vergilius (*Aen. II* 124—25) 'et mihi iam multi crudele caneant artificis scelus et taciti uentura uidebant', et ipse alibi (*Phorm. prol. 12*) 'nunc si quis est, qui hoc dicat aut sic cogitet'. 15
- 31 6 QVAM ILLA QVAE PARENTES erudite: non addidit in quem dicat, quia scit nomina uxoris et parentum τῶν πρόσων οὐ esse.
- 32 7 VXOR SI CESSES quare non 'si absis'? an quia iustius cessanti quam absenti suscensemus an quia irata uxori, 20 si cesses?
- 33 8 1 AVT TE[TE] AMARE COGITAT ἐφεξήγησις cum ἐξεργασίᾳ. 2 AVT TE[TE] AMARE COGITAT AVT minus pec-
- 1 non] nam *V* || 2 qui *om.* *V* | absens *AC*; sic et 5 | abundat (*in ras. m. I*) postiam *A*, uspiam abundant ⟨plura⟩ *V* || 3 quod *A*, pro quid *C* | *IBI*] tibi *ACV* || 4 scilicet enim *C* | et *om.* *C* || 5 *IBI*] ubi *AC*, (*ante corr.*) *V* | sic esses *AC* || 6 si hi cesses (*hi del. Daniel*) *A*, si esses hic *A* || 7 *TE add.* *W.* | et *W.*: est *AV*, *om.* *C* || 8 hic *Klotz*: dicit *AC*, dicit *V* | ut — irata *add.* *W.*; uxori dicit subaudi. est 'irata' ⟨et ad 'irata'⟩ 'uxori' *Schoell* || 10 ille *ACV*, *corr. dett.* | ἘΝΔΙΔΘΕΓΩC *A*, ἐνθυμητικὸς *M*⁴, ***** *CV* | quae — haec *om.* *C* | hēc πΦΟΡΙΚΟΣΔΟΓΟC *A*, hoc προφορικὸς λόγος *M*⁴, ***** hic *V*, ***** *C* || 12 uirginis *A* || 13 tacti *A* || 14 ipso alibi *A*, ipse alibi *V* || 16 non] nam *A* || 17 ΤΩΝ ΠΡΟΣΤΙ *A*, ***** *CV* || 19 sic esses *AV* || 20 cessanti *V*, cessa (-e *A*) uti *AC* | qua *A* | succensemus *CV* | an *V*, et *AC* | irata *V* inita *A* || 22 tete *AC*, te *V* (*cum Ter.*) | ΕΦΕΞΗΓΗCIC CūεξEP' ΓΔCΙΔ *A*, ephexegesis *V*, *om.* *C* || 23 AVT—COGITAT *om.* *C* | tete *A*, te *V* (*Ter.*) | amare ex -ri corr. *A*¹

cati est amori proprio cedere quam alieno amori obsequi nulla re impellente, sine uxore potare aut uelle delicias.

3 Ergo αὐξησις est, nisi forte τῷ ἴδιωτισμῷ hoc putamus dictum. 4 AVT TE AMARE COGITAT AVT TETE AMARI cum duo proposuerit, alterum sumpsit. nam cum dixisset 5 (v. 5) ‘quae in te uxor dicit et quae in animo cogitat’, intulit ‘aut te amare cogitat’ et ‘ego quia non rediit filius quae cogito’. 5 AVT TE AMARE COGITAT AVT TETE AMARI quia ‘te amare’ ἀμφιβόλως dixerat, cito intulit quod certum est ‘aut tete amari’; et quia illud ‘te’ dixerat, 10 hoc geminavit et ‘tete’ dixit tamquam significantius.

6 ATQVE ANIMO OBSEQVI ἐπαναφορά.

35 10 1 EGO QVIA NON REDIT FILIVS plus est quod dixit ‘ego’ quam si diceret ‘parentes’ (cf. v. 6). 2 QVAE COGITO QVIBVS et hoc sic pronuntiandum est, ut horrere 15 uideatur ipse cogitationem suam. 3 EGO QVIA NON REDIIT FILIVS ἀνακόλουθον: non enim dicit ‘pater’.

36 11 1 QVIBVS NVNC SOLICITOR hoc est: quam malis et non, ut uxor, bonis. 2 NE AVT ILLE ALSERIT uide quam teneri sit amoris hic timor, in iuuene praesertim. 20

37 12 1 AVT VSPIAM ‘uspiam’ et in loco et ad locum significat (cf. ad v. 3). 2 CECIDERIT AC PRAEFREGERIT iungendum, ut non solum ‘ceciderit’ sed etiam ‘praefregerit’ aliquid: haec sunt, quae sibi euenire nemo uelit.

1 amari A | obsequi (-qui V)] tēpus add. A; fort. te ipsum || 2 re <non> V || 3 ΔΥΣHCIC A, auxesis CV | τῷΔΙΔΟΤΙCMΩ· A, τῷ ἴδιωτεσμῷ M⁴, l' **** hoc C, ***** V || 4 TE] re A | TETE] te V | cum — 10 illud te partim in ras., partim in mg. V² || 5 p̄posuerit A | cum om. AC || 6 in te in ras. V², uite A | dicit om. V || 7 intulit — COGITAT om. C | reddit A || 8 cogit// V | TETE] te V || 9 amare ex -ri corr. A¹ | .Δ.Μ.ΦΙΒΟΛ.ΩC A, ἀμφιβόλως M⁴, **** C, om. V || 10 est om. C | te dixerat] edixerat A, dix. C || 11 tete] e A, om. C | dix A || 12 ΕΠΑΝΔΦΟΡΔ A, ἐπαναφορά M⁴, ***** CV || 14 ego om. V | parentes <autem> AC, pater V (dett.) || 15 sic om. C || 17 .ΔΝΔΚΟΛΟΡΟОН. A, anacoliton C, αναζολοντο V² | dicit] i. A, ut C || 19 ut om. C || 21 uspiam om. A | et 1. om. V || 22 ac] ut C, aut V || 23 iungendum — praefergerit om. V || 24 nemo euenire uelit C

- 36 11 3 NE AVT ILLE ALSERIT AVT VSPIAM nimium tenero amat, qui et haec in iuuene pertimescit, quae circa infantulos cauere solent.
- 38 13 QVEMQVAMNE HOMINEM sic dicimus de ea re, quam mirarum fere ab omnibus fieri.
- 39 14 QVAM IPSE EST SIBI tamquam duo sint. sed licet hoc poetae comicus.
- 40 15 1 ATQVE EX ME HIC NATVS NON EST quasi dicat: ex me non est et sic afficio; quid paterer, si genuisse?
- 2 Et <ἐμφατικότε>ρον 'ex me natus' dixit, quam si 10 diceret 'meus natus'. 3 SED EX FRATRE id est: non omnino alienus est. 4 IS ADEO transitus ad argumentum subtilissimus. 5 ADEO aut abundat aut nimium significat, ut in Eunacho (*I* 2, 124) 'adulescentem adeo nobilem'.
- 42 17 1 EGO HANC CLEMENTEM VITAM VRBANAM ὥσθη διήγησις διὰ τὰς πτώσεις. 2 CLEMENTEM VITAM figurate ipsam uitam <dicit> clementem, quae clementes facit. clemens autem est, qui colit mentem. 3 ATQVE OTIVM deest 'urbanum'.
- 43 18 1 SECVTVS SVM bene 'secutus' quasi magistrum recte beateque uiuendi. 2 ET QVOD FORTVNATVM ISTI PVTANT Romani scilicet, qui caelibem quasi caelitem dicunt, et item Graeci, apud quos sunt huiusmodi sententiae 'Πάμφιλος ἔχοι τινων πωλουμενον' et alibi 'γεμεῖ 25 296. III 462R
- Con. ambo
- 1 temere *A* || 2 et hoc *V* | in iuuene *A* | circa — cauere bis *A* || 4 re om. *C* || 5 ferre *A* || 8 EX ME] meus *C* || 9 et] sed *C* | adfficio *A* | quam *V* | pater *codd.*, corr. Steph. || 10 ἐμφατικότερον *W.*: non *codd.* | dixit *W.*: sit *ACV* | quasi diceret *V* || 12 omnino om. *V* || 13 subtilismus *A* | aut 1.] ut *C*, autem *V* ||
- at
- 16 ΟΡΟΗΛΙΝΓΗΣΙΔΙΔΓΔC ΠΙΤΩCΙC *A*, ***** *V*, om. *C* || 17 figura *codd.*, corr. *W.* | ipsam uitam *Westerh.*: ipsam tam *C* (*cod. Hulsii*), ipsata *A*, ipsa uitam *V* || 18 dicit *add.* *W.*; dicimus post clementem in ras. *add.* *V²* (= *dett.*) | que clementes et -mens autem in ras. *A¹* || 19 ATQVE] et *V* || 22 bene recteque *C* || 23 scilicet om. *AV* || 24 sententia et τΔΦΙΔΟC (Πάμφιλος *Dziatzko*) ΕΧΟΙΝΙΩΝΠΩΛΟΥΜΕΝΟΝ. (ἴχει?; νοῦν ἀπολούμενον *Auratus*; v. append.) ΤΔΛΙΒΙ ΓΔΜΕΙ ΠΔΜΦΙΔΟCΓΔΜΕΙΤΩ

- Πάμφιλος γεμέτω . καὶ γὰρ ἡδίκησέ με². 3 FORTVNATVM ISTI PVTANT utique uxorem non ducere. dicit autem Romanis id uideri, quos spectatores habet. Menander τῷ τωμανικαριαζην[†] γνναῖκ² οὐ λαμβάνω². 4 ET QVOD FORTVNATVM ISTI PVTANT quidam putant sic pronuntiandum 5 'et quod fortunatum isti putant uxorem', et haec bona et concinnata locutio est. 5 Et 'putant' bene dicit is, cui displicet aliena sententia. 'isti' autem id est: hi qui a me dissentunt.
- 44 19 VXOREM NVMQVAM HABVI si 'non habeo' dixisset, 10 poterat uideri habuisse.
- 45 20 1 RVRI AGERE VITAM 'contra haec omnia': sufficerat breuitas, sed subiungit fratris descriptionem, ut uerbis ipsis malam uitiae condicionem ostendat. 2 SEMPER PARCE AC DVRITE 'semper' licet incertam distinctionem habeat, 15 ^{special lectio} tamen recte additum est, quia uel 'ruri agere' uoluptatis ^{reni Charissi,} est uel 'parce ac duriter se habere' uirtutis. 3 Sed ^{v. Kneppf.} 'semper' ad uictum, 'parce' autem ad seruandum, 'duriter' ad laborem referendum est. 4 RVRI AGERE SEMPER PARCE AC DVRITE SE HABERE uariauit, ut in Andria (I 1, 47). 20
- 46 21 1 VXOREM DVXIT recte dicit, non 'ducere': semel enim hoc fecit Demea. 2 VXOREM DVXIT uarie per modos. 3 VXOREM DVXIT adiuua pronunciatione, ne sin-

KATAΔΞΡΙΔΗΙKHCEΝ MΕ. (corr. Bentley) A, sententia (-tiae V) ***** me (om. V) CV || 2 utique — quos peccatores (sic) in ras. A¹ | dicunt V || 3 romanus id <est> A | quod V || 4 ΤΩ (έγώ Nencini) ΜΑΝΚΑΡΙΔΗΜΥ (μακαρίζου² οὐ Nenc.) ΠΙ- ΝΕΚΑ ΟΡΑ. ΑΜΒΑΝΩ (corr. Bentley; γ. λαμβάνων <έτι> Nenc.) A, ***** CV | ET om. CV || 5 PVTANT — isti om. V || 7 concinnata CV, -cumata A; concinna L (edd.) | dicit is V, dictis A || 8 aut AC | id est hii A, om. C | a om. C || 12 suf- ficerat A || 15 habe^a t A¹ || 16 uel ruri V, puri A || 17 sed V, sed A, om. C | Sed <ad (del. V)> AV || 18 ad uictum Schoell: ad uitium C, ad uitium V, & uitium A; ad uitam Bentley | parte A || 20 se] sed A | ut] et A, (ante corr.) V || 21 dīc AC, dicitur (post non) V, duxit dett. || 22 hoc enim V || 23 modos <discurrit> uxorem duxit in ras. V² | adiuuande C, -dum V | pronunciatione <est> C

τὸ περικλεον
τὸ πάντα γο-
νική Harat,
of Master Sohr.,
Aug. 1922, 222.
Sackel, Dr. com. 55

- gula +utrūā secuta uideantur; nam sic in fine fabulae ait Demea (*V 4, 13—14*) ‘duxi uxorem: quam ibi miseriam uidi! nati filii: alia cura’.
- 47 **22** 1 INDE EGO HVNC MAIOREM mire ‘inde’ subiungit, cum personam praetulerit. sic alibi (*Eun. I 2, 34—35*) ‘e praedonibus, unde emerat, se audisse abreptam e Sunio’. 2 INDE EGO HVNC ‘inde’ pro ex quibus. et ‘mihi’ abundat. 3 *Et* bene ‘hunc’ dixit, quia de ipso loquebatur.
- 48 **23** 1 EDVXI A PARVYLO quod nos educare dicimus, 10 educere ueteres dixerunt, ut (*Verg. Aen. VI 765*) ‘educet siluis regem regumque parentem’. 2 HABVI AMAVI PRO MEO quaeritur quid sit ‘habui’, et cum multa dicantur, hoc solum uerum est: ‘habui’ credidi, duxi, existimau, ut alibi (*Andr. IV 5, 14*) ‘semper eius dicta est haec atque 15 habita est soror’, et Cicero (*in Verr. II, II 35, 87*) ‘ita habeantur itaque dicantur’. 3 Ergo ‘pro meo’ bis subaudiendum est: ‘habui pro meo’ et ‘amaui pro meo’.
- 49 **24** 1 IN EO ME OBLECTO SOLVM ID EST CARVM MIHI 20 absolute utrumque, et ‘in eo’ et ‘solum’. — 2 IN EO quasi in ea re. — plus autem significat quam si diceret ‘solus is est carus mihi’. 3 IN EO ME OBLECTO noue ‘in eo me oblecto’ pro ‘eo me oblecto’.
- 50 **25** 1 FACIO SEDVLO secus a dolo, id est sine dolo et 25 impense. 2 ILLE VT ITEM <CONTRA ME> HABEAT ‘item’

1 utrū nā feci ita *A*, utri an secuta *C*, utrinque assecuta *V*; fort. ut r<es> una secuta u., cf. *V 4, 13* (ut . multa uideantur) agit *A*, (*ante corr.*) *V 4* inde mire *V 5* pertulerit *A*, prot- *C* || 6, e] et *A*, ex *V* temerat *A* | ex simio *A*, ex (a *C*) sūmo *CV* || 12 parente *A* || 16 abita *A* | est om. *CV* | et om. *C*] Cicero *Klotz*: sic *codd.* || 17 ita<que> habeantur (uide- *V*) *codd.*; fore uideantur *Cic.* | itaque] atque *V*, et *C* | habeantur *V* || 18 est om. *V* | pro meo habui *C* | et om. *V* || 19 in eo <est> *A* || 22 in aere *A* || 23 solus is] soluis *A*, solus *V* | carus est *V* | noue <dixit> *C* (dett.), solum *V* || 24 pro — oblecto om. *C* || 25 dolo id] doled *A* || 26 HABEAT] faciat *codd.*

similiter, ‘contra’ uicissim. Plautus (*Mil. glor. II 1, 23*)
‘ut illa illum contra: qui est amor cultu optimus?’

- 51 **26** 1 DO PRAETERMITTO ‘do’ sumptum, ‘praetermitto’
delicta. 2 NON NECESSE HABEO OMNIA PRO MEO IVRE
AGERE etsi licet, non necesse est patrem saeuire, quia 5
pater est. 3 Inter ius et aequitatem hoc interest: ius
est quod omnia recta et inflexibilia exigit, aequitas est
quae de iure multum remittit. ergo sensus hic est: non
necesse est, etiamsi licet, saeuum esse patrem. 4 *Et*
mire ostendit ius suum nisi necessitate non esse ser- 10
uandum.
- 52 **27** POSTREMO ALII CLANCVLVM non alii patres, sed
alii adulescentes clanculum patres suos.
- 53 **28** 1 QVAE FERT ADVLESCENTIA statim addidit ueniam,
peccata ab adulescentibus ad aetatem remouendo. 2 *Et* 15
uide quam breuiter, quam pudice, quam ignoscenter!
- 54 **29** EA NE ME CELET CONSVEFECI FILIVM tribus enim
rebus uiuitur: natura, consuetudine, ratione.
- 55 **30** NAM QVI MENTIRI AVT FALLERE INSVEVERIT <‘in-
sueuerit’> separativum subaudiendum πώς τὸ ‘mentiri’. 20
- 56 **31** CETEROS quia iam exceptit patrem.
- 57 **32** 1 PVDORE ET LIBERALITATE ‘pudore’ ad filios ret-
tulit, ‘liberalitate’ ad parentes. 2 PVDORE ET LIBERALI-
TATE argumentum a coniugatis: liberalitate, inquit,
regendi sunt, propter quod liberi dicuntur. ‘liberalitate’ 25
autem bonitate dicit. *garg autore Schol. paucis ar-*

2 ut] et *Plaut. | amore A, amoris in ras. V² | cultor AV, fibus*
*om. C || 5 et scilicet non (non sc- V) codd., corr. Steph. | se-
uire A || 8 hic sensus (est om.) C | non licet etiamsi necesse
est codd., corr. Steph. || 9 patrem esse V, esse A || 10 suum]*

summum Westerh. | non si necessitate non A || 13 <alii> clan-
culum V, clanculum <non alii patres seruandum> C || 14 Que
ex Qui corr. A | statim post ueniam C || 15 ad] ob V || 16 igno-
scēte A || 17 scelet A || 18 rebus A, modis (*in ras.*) V², (*post*
uiuitur) C | natione A || 19 insueuerit <patrem> V, om. C |
insueuerit add. W. || 20 subaudiendum] est add. V² | ΠΡΟΩΤΟ
A, ***** CV || 21 decepit (*ex acc- corr.*) V, -perit C ||
22 schol. 32, 1 om. AV¹ | et] ac V² || 24 inquit] quid A ||
25 legendi ACV¹, corr. V² || 26 bonitatem AV

- 58 33 RETINERE SATIVS ESSE PVTO bene 'retinere' a uitiis,
quia uitia filios tenent, quos retinent patres, a uitiis
scilicet. nam retinet, qui aduersum aliquem tenet.

59 34 1 HAEC FRATRI MECVM NON CONVENIVNT noua lo-
cutio. 2 *Et non convenivnt pro:* non congruunt, ac 5
per hoc: in his ego et frater dissentimus ac dissimiles
sumus.

60 35 1 VENIT AD ME SAEPE CLAMITANS et importunitatem
ostendit odiosam 'uenit ad me' dicendo et inconditam
assiduitatem addendo 'saepe'. 2 *Et congrue,* postquam 10
'saepe' dixit, adiecit aptius uerbum non dicens 'clamans'
sed 'clamitans'. 3 QVID AGIS MICIO reminiscere lectio-
nem et invenies huiusmodi interrogationem uel inuentionis
principio conuenire uel obiurgationis.

61 36 1 CVR PERDIS ADVLESCENTEM NOBIS ἡθικῶς addi- 15
tum 'nobis', ut alibi (*III* 4, 30—31) 'psaltriam nobis, si
dis placet, parauit'. 2 CVR AMAT CVR POTAT uide quem-
admodum ut durum obiurgatorem ostendat Demeam, cum
ab eo ea dicantur in crimen uocari, quae aut aetatis sunt,
ut 'eur amat?', aut naturae, ut 'eur potat?', aut pietatis, 20
ut 'eur tu his rebus sumptum suggeris' etc. 3 CVR
AMAT CVR POTAT 'cur amat' ad illud refert, quod ait supra
(*v. 26*) '[do] praetermitto' — nam 'praetermitto' delicta
intelleximus ex amore —, 'eur potat' ad illud reuocamus,
quod ait 'do' sumptum.

63 38 NIMIVM INEPTVS ES utrumque dure, et 'nimium' et
'ineptus es'.

1 SATIVS — retinere *om.* *A* || 2 quia *in quaे corr.*, uitia
om. *V* | retinente *A* || 3 retinent *AV* | aduersus *C* || 6 ergo *C*,
(r. del. m. rec.) *A*, <et> ego *V* | ac] et *V* || 9 uenit *om.* *C* |
inconditam *V*, incongruitatem *C* || 11 artius *V* | non dicens
uerbum *C* || 13 inuentionis *V*, inuentio[n]is *C* || 14 principium
AV || 15 $\beta\epsilon\lambda\kappa\omega\zeta$ *A*, et recte *C*, recte et ethicos (*s. v. add.*) *V* ||
16 nobis additum *C* | ut <aut> *V*, ait *A* | prosalteriam *A* |
si displicet *CV* | parauit *om.* *C* || 17 potatur *AV* || 20 aut 1.] an
C | aut 2.] an *C* || 21 ut *om.* *AV* | sumitum *A* | etc. *om.* *V* ||
22 cur amat *om.* *C* | refertur *V*, (*ante corr.*) *C* || 23 do secl. *W*.
praetermitte 1. (*corr. Daniel*) *A* || 24 reuocamus] referunt *C* ||
26 ineptum *AC* | est *CV*, quis *A* | et 2. *om.* *C* || 27 est *CV*

- 64 **39** PRAETER AEQVVMQVE ET BONVM potuit et non addi
‘praeter aequumque et bonum’.
- 65 **40** 1 ET ERRAT LONGE melius est ‘longe’ simpliciter
accipere, ut locale sit, quam ualde. 2 MEA QVIDEM
SENTENTIA modeste additum ‘mea // quidem sententia’, ne 5 *Steph.*
quis hoc pro praecepto dici existimet.
- 66 **41** 1 QVI IMPERIVM CREDIT utrum quilibet an Demea?
2 GRAVIVS ESSE AVT ⟨s.⟩ ‘grauius’ ad uim, ‘stabilius’ ad
tempus refertur.
- 67 **42** 1 VI QVOD FIT id est ‘metu’ ac ‘malo’ (*cf. v. 33* 10
et 44). 2 VI QVOD FIT QVAM ILLVD QVOD AMICITIA ⟨A.⟩
illud ‘fit’ quod ‘ui’, hoc ‘adiungitur’ quod ‘amicitia’.
- 68 **43** 1 MEA SIC EST RATIO ET SIC ANIMVM I. M. ‘mea
sic est ratio’ ad superiora pertinet confirmando, ‘et sic
animum induco meum’ ad ea pertinet, quae dicturus est. 15
2 MEA SIC EST RATIO iterum modeste et *λοιωτικῶς*.
- 3 ET SIC ANIMVM INDVCO MEVM senilis *μανδολογία*.
- 69 **44** 1 MALO COACTVS duo dicit: et ‘malo’ et ‘coactus’.
2 QVI SVVM OFFICIVM ⟨FACIT⟩ ὁ τὸ παθῆκον ποιῶν, id
est qui recte facit. ‘officium’ autem dicitur quasi effi- 20
cium ab efficiendo quod unicuique personae congruat.
- 70 **45** 1 DVM ID RESCITVM IRI ‘quod facit’ scilicet.
2 TANTISPER quasi tantumper et paulisper quasi pau-
lumper ut parumper dictum. 3 TANTISPER CAVET.

1 -QUE om. V | potuit — bonum om. V || 2 prater aecum-
que A | et om. C || 3 ET om. A | est om. C | longe] longe add.
A, qui add. V || 4 accipiunt codd., corr. Westerh. || 5 sentenea
A | additum mea] *hic desinit cod.* A || 6 pro om. C || 7 credit
C | euilibet an demeae codd., corr. W. || 8 AVT] et V || 12 hic
V | iungitur C || 13 I. M. om. C | mea om. V || 14 est om. C ||
16 *λοιωτικῶς* Steph.: **** CV; *ἡθικῶς* Lindenbr. || 17 ma-
crologia codd. || 18 et 2. om. C || 19 officium suum C | ὁ — ποιῶν
Steph.: τὸ παθῆκον πρέπον M⁴, **** CV || 20 efficium]
off- C || 22 ID] illud V | crescatiun (*pro rescituiri*) C || 23 quasi
per tantum C, pro quasi tantum V; corr. Steph. | paulumper
ut] per paulum ita C || 24 parumper ⟨quasi parum⟩ dictum
(sscr. m. 2) V | CAVET om. C

- 'peccare' subaudiendum, nam totum ἐλλειπτικῶς et obscure dictum est. 4 Et bene 'cauet' dicit quasi malo.
- 71 46 1 SI SPERAT FORE CLAM iterum 'quod facit' subaudiendum. 2 RVRVS AD INGENIVM REDIT mire non intulit 'cauet', sed 'ad ingenium redit'. 3 Et 'rursum' 5 est retro uersum, ut prorsum porro uersum.
- 72 47 1 ILLE QVEM BENEFICIO ADIVNGAS non 'beneficio adiunctus', ut supra (v. 44) 'malo coactus'. 2 ILLE QVEM BENEFICIO ADIVNGAS παλῶς ἀντέθηκεν, nam ille 'malo' hic 'beneficio', ille 'coactus' hic 'adiunctus', ille 'dum id rescitum iri credit, tantisper cauet' hic 'praesens absensque idem erit'. 3 Et τὸ 'praesens' et 'absens' non ad locum aliquem sed ad custodem monitoremque retulit.
- 4 ILLE QVEM BENEFICIO contra illud quod ait 'malo coactus'. 5 EX ANIMO FACIT 'officium' scilicet. 15
- 73 48 1 STVDET PAR REFERRE id est bene(ficium).
- 2 PRAESENS ABSENSQVE IDEM ERIT contra illud 'si sperat fore clam, rursus ad ingenium redit'.
- 74 49 1 HOC PATRIVM EST POTIVS superius a re tractum est, hoc iam a persona ducitur argumentum. 2 CONSVE- 20 FACERE non 'cogere' sed 'consuefacere'.
- 75 50 QVAM ALIENO METV uide quemadmodum suam indulgentiam ad effectum reuocet optimae disciplinae.
- 76 51 1 HOC PATER AC DOMINV a differentia personarum et officiorum. 2 INTEREST differentia est. 25 3 HOC QVI NEQVIT longe melius 'nequit' quam si diceret 'non uult'.

1 elipticos V, **** C || 2 est ante 1 et V, om. C | dicitur V | malo. si] malos C, malo V || 3 iterum quod] qui-dem C || 6 porro Westerh. (cf. Eun. II 3, 15): prius codd. || 7 ADIVNGAS — adiunctus] iniung. C | non <de> V; non dicit Steph. || 9 παλῶς ἀντέθηκεν, nam W. (cf. Andr. I, 1, 3): ΚΔ-ΛΔΝΤΕΘΗΚΕΝ Lindenbr. (ex cod. Cuiac.), ***** CV || 10 id om. V || 11 <et> hic CV || 12 to CV || 13 retulit monitoremque C || 16 est om. C | beneficium W. (cf. v. 47): bene codd.; bene facere Steph. || 23 ad effectum W: factum V, affectum C, eff- dett. | reuocat C || 24 ac] et C || 25 est om. C

- 77 **52** 1 FATEATVR NESCIRE SE IMPERARE LIBERIS hoc est:
indicat se melius consulere et uolentem hoc exercere.
2 NESCIRE SE IMPERARE LIBERIS oratorie, quasi artis sit
indulgentissime agere. 3 IMPERARE modo non ad super-
biām sed ad regendum referendum est. 4 NESCIRE IMPERARE LIBERIS deest 'se'.
78 **53** 1 SED ESTNE HIC IPSE DE QVO *nāt' oīxovouīav*
superuenit de quo sermo est, ut factis dicta ostendantur.
2 ET CERTE IS EST bene nunc confirmat ipsum esse,
cum propior est, utpote senili nec in longum prospiciente 10
conspicu.
79 **54** 1 NESCIO QVID TRISTEM VIDEO orationis apparatus
ex uultu ostenditur, ut (*Verg. Aen. VII 291—92*) 'stetit
acri fixa dolore, tunc quassans caput hanc effundit pectore
uocem'. 2 Et NESCIO QVID deest 'propter', ut sit: propter 15
nescio quid. 3 CREDO IAM VT SOLET causa, eur illum
frater aequo animo ferat: 'ut solet' inquit.
80 **55** SALVVM TE ADVENIRE DEMEA GAVDEMVS ut asperior
ostendatur Demea, etiam salutatur ab eo, quem obiurga-
turus est.

20

2.

- 81 **1** 1 HEM OPPORTVNE TE IPSVM QVAERITO in hoc actu
diuersi homines, diuersi patres, diuersa studia proponuntur: hic lenis hic amarus, hic facetus hic impolitus, hic
facilis hic pertinax et difficilis in delictis. 2 HEM OP-
PORTVNE TE IPSVM QVAERITO melius quam Menander, quod 25

*bezogt auf horauß die Angabe ob. das Urteil Yarros über den Anfang
der Rö. Vita Ter. p. 5, 11 ff?*

1 est del. Steph. || 5 est referendum C || 6 LIBERIS om. C || 7 *nāt' oīxovouīav M⁴* (*nāt' oīx-* Steph.), ***** C, *** de-
mea V || 10 cum propior est V, cum propiorem C | ut puta
C | senilem V | prospictem CV, corr. Steph. || 11 conspectum
V, om. C; corr. Steph. || 13 ostendit CV¹, corr. V² || 14 effudit
C, (ex corr.) V | hanc . . . uocem] haec . . . dicta Verg. || Jahr. 1834,
15 propter 2. (post nescio V)] pro C || 19 demea ostendatur
C || 22 diuersi patres post studia C || 23 hic avarus <et> V,
om. C | politus CV¹ ^m *heilig von*
Noneini p. 129, 1, für das für in-
diskutabel hält.

(Terentius) hic illum ad iurgium promptiorem quam resalutantem facit.

82 2 1 QVID TRISTIS ES bene interrogat: potuit enim non iratus frater quaerere. 2 VBI NOBIS AESCHINVS SIET quasi quaedam causa tristitiae est.

83 3 DIXIN HOC FORE 'credo, iam ut solet iurgabit'
(I 1, 54).

84 4 1 QVID ILLE FECERIT animaduertendum, ut interrogatus interroget more indignantium, quod ideo facit, quod uidet Micionem eo ulitu interrogare, ut uideatur minus 10 reprehendere culpam Aeschini. 2 QVEM NEQVE PVDET QVICQVAM NEC METVIT QVEMQVAM uarie per casus. 3 QVEM NEQVE PVDET QVICQVAM contra illud, quod alibi (IV 5, 9) pater dicit 'erubuit: salua res est'. 4 QVEM NEQVE PVDET QVICQVAM magno ordine accusauit: non, inquit, pudore 15 mouetur patris, non metu parentum, non timore legum.

5 Ergo gradatim αὐξησις oratoria processit.

86 6 1 TENERE SE VLLAM bene 'tenere', quia 'legem'. et est ἀμφιβολία oratoria. 2 NAMILLA QVAE ANTEHAC omnis accusatio duo tempora recipit: praeteritum ab ante gestis 20 et praesens ab his quae obiciuntur. ergo utrumque mira breuitate perstrinxit.

87 7 1 MODO QVID DESIGNAVIT designare est rem nouam facere in utramque partem, et bonam et malam. nam et designatores dicti, qui ludis funebris praeuent, 25 credo ob eam causam, quod ipsis ludis multa fiant noua et spectanda, simul etiam ut turbae retineantur, quae fiunt

1 hic] sc. Terentius | proniorem ex pro more corr. V | quam] non C | <ad> resalutandum faciat V || 4 fratrem Bentley || 5 est om. C || 8 ut om. C || 9 interrogat C || 10 ut om. C || 12 QVICQVAM om. C | neque V | quemquam metuit C || 13 illud id V || 16 patrum C (dett.) || 17 αὐξησις M⁴ (Steph.), **** CV | oratorie CV², corr. Steph. || 18 lege C || 19 ἀμφιβολία Steph.: ***** CV | omnis <mira> C; o. nimirum? || 22 perstrinxit] hic Lindenbr. nescio unde add. omitto περάληψις || 23 nouam rem C || 27 et spectanda V, exspect- C | etiam ut etiam C, ut iam in ras. V² | turba retineatur (-netur C) CV², corr. W. | fiunt V¹, fuīt V², fuīt C

aut in spectaculis aut in litibus. 2 MODO QVID DESIGNAVIT puto ego designationem contractionem aut conductionem populi in unum intellegi — hoc enim contingit ei, qui aliquo flagitio populi in se oculos et ora conuertit et spectaculo est vulgo —, quod designatores ludis funebris multitudinem retinent. 3 DESIGNAVIT apud ueteres hoc uerbum duas res significabat: etenim praeceps et recte facta designata dicebantur. 4 QVID NAM ID EST et hoc contentiose interrogat Micio.

- 88 8 1 FORES EFFREGIT haec singula magna uociferatione 10 inferenda sunt; stomachatur enim aduersus male interrogantem. 2 FORES EFFREGIT ATQVE IN AEDES totum quidem unum crimen est: rapuit meretricem; sed uide, qua pompa, qua uociferatione dilatatur accusatio de moribus Demeae nihil non in maius efferentis. 15
 3 QVEM (IV 5, 9)
 VE PYDET
 , pudore n
 e legum.
 gem'. et
 AC omnis
 te gestis 20
 que mira
 rem no
 lam. nam
 praesunt,
 fiant noua
 que flunt
- 89 9 1 ALIENAS singula consideranda sunt. 2 Et bene 'alienas' dicit quia 'lenonis' si diceret, parua res erat.
 3 IPSVM DOMINVM iterum suppressa est infamis persona.
 4 ATQVE *⟨OMNEM FAMILIAM⟩* 'familiam' pro seruis lenonis aut meretricibus dicit. 20

- 90 10 1 MVLTCAVIT lacerauit, mutilauit, molliuit atque dissoluit. unde Mulciber quasi Muletiber a multando.
 2 VSQVE AD MORTEM magna inuidia caedis mortis mentione, quae tamen nulli accidit. 3 ERIPVIT MVLIEREM QVAM AMABAT omnia magno colore et accusatorie dicta 25 sunt et hoc maxime, quod 'lenonem' et 'meretricem' non

1 in litibus (*sscr. m. 2*) *⟨****⟩ V* || 2 *⟨ergo⟩* ego *V* | aut *om.* *CV¹* || 7 hoc uerbum apud ueteres *C* | signauit *C* || 9 hoc] etiam add. *V*, & add. *C* | contentiose dett., contem-
 ptiose *C*, *in ras. V²* (*Bentley*) || 10 EFFREGIT — singula *om. C* || 11 enim *om. C* || 15 Demeae] de *⟨eschini (in mg. m. 2)⟩ V*
 non] misi *in ras. V²* | in *in ras. V²* | et ferentis *C* || 17 dicit aliena *C* || 19 ATQVE] aut *CV¹* | *⟨familiam omnem f. m. aut⟩* familia *V²*, familia *C* || 21 multauit *C*; mulcauit cod. *Cuiac.* | *⟨et⟩* lacerauit multauit *C* || 22 quasi multiber a multando *V*, a multando quasi multiber *C* (muleiber dett.); corr. *Westerh.* cum ed. pr. || 25 calore *C* | accusatorie dett., *in -ris corr. V*, accusato *C* || 26 et 1.] uel ex *V* (ex dett.) | et 2. *in ras. V²* (dett.), *om. C*

- dixit, contentus facti atrocitate personarumque uilitatem reticens. 4 ERIPVIT MYLIEREM non 'abduxit' sed 'eripuit'.
- 91 **11** CLAMANT a iudicato ex auctoritate rumoris.
- 92 **12** HOC ADVENIENTI QVOD MIHI MICIO DIXERE omnibus displicet, multi et accusant; nec tamen lenonis querelae 5 fit mentio oratorie. 'hoc' autem uel articulus uel aduertibium loci est.
- 93 **13** 1 IN ORE EST OMNI POPVLO Sallustius (*Hist. I* fr. 59 M.) 'in ore gentibus agens'. 2 POPVLO ciuitati.
- 94 **14** 1 SI CONFERENDUM EXEMPLVM EST tamquam non 10 sit conferendum. 2 NON FRATREM VIDET REI DARE OPERAM satis comice hoc infertur legentibus argumentum, nam magis in culpa est ille ipse, quem laudat.
- 95 **15** 1 REI DARE OPERAM non amori, RVRI ESSE non in urbe, PARCVM non prodigum, SOBRIYM non insanum. 15 2 PARCVM AC SOBRIVM contra illud (*I 1, 36—37*) 'cur amat? cur potat?' 3 REI DARE OPERAM quam facete poeta haec omnia falsa ex contrario facit Demeam credere!
- 96 **16** 1 NVLLVM HVIVS SIMILE FACTVM hac comparatione Micio tangitur, quasi ipsius culpa sit, non fratri. 2 NVL- 20 LVVM HVIVS SIMILE <F.> hoc cum admiratione indignantis est pronuntiandum et ardentibus in Micionem oculis; et subaudiendum est 'esse' aut 'inueniri'. 3 HAEC CVM ILLI MICIO DICO TIBI DICO 'illi' pro in illum et 'tibi' pro in te.
- 97 **17** 1 TV ILLVM CORRVMPI SINIS deest 'nam', sed feruentius ἀσυνδέτως dicitur. 2 Et hoc 'tibi' et 'tu' pro-

1 atrocitate facti *C* | personarumque *dett.*: personarum *V*, personeque *C* | 2 mulierem eripuit *C* | 3 a iudicato] de adiudicato *C* | ex *V*, et *C* | 4 hic *V* | aduenientis *CV* | dicere *C*; diceret <quasi dicat> *dett.* || 5 et multi *C* (*dett.*) || 6 oratorie] uide oratorem *C* (*dett.*); *recte?* | uel 1. *om.* *C* || 15 prodicu[m] non parcum *C* | non *om.* *C* || 17 *rei*] ruri *CV* || 18 falsa *om.* *C* | ex] et *C* (et ex *dett.*) || 19 hac comparatione *W.*: hac (*hoc V*) cum admiratione *codd.*; *aberravit librarius ad prox. schol.* || 20 non fratri] fratri natura *C* || 23 est *om.* *V* || 24 illum pro illum (*om. in*) *C* | et *dett.*: uel *C*, *om.* *V* | tibi pro *om.* *C* || 27 ἀσυνδέτως Steph.: asindeton (-thon *C*) *codd.*

nuntiandum est intento digito et infestis in Micionem oculis; nam hoc agi stomacho aduersum dissimulatores solet. 3 TV ILLVM CORRVMPI SINIS mitius modo dixit 'sinis corrumpi', mox uehementius dicet (*III 3, 28*) 'an laudi putat fore, si perdiderit gnatum?'

98 18 HOMINE IMPERITO NVMQVAM QVICQVAM INVSTIVS miro stomacho apud ipsum de ipso tamquam de altero loquitur.

99 19 1 NIHIL RECTVM PVTAT proprie 'putat', nam hoc uerbum imperitorum est. 2 Ordo est: qui nihil rectum putat nisi quod ipse fecit.

100 20 1 QVORSVM ISTVC <deest 'pertinet'> aut 'dicis'.

99 19 3 QVI NISI QVOD IPSE FECIT N. R. P. *ἰδιωτολογία*: hoc enim proprium rusticorum atque imperitorum.

100 20 2 QVIA TV DEMEA id est homo imperitus. 3 QVIA TV DEMEA <HAEC> MALE IVDICAS pari uirtute haec leniter 15 dicta sunt, qua superiora uehementer.

101 21 1 NON EST FLAGITIVM non peccatum negat esse, sed flagitium non esse contendit, et ideo subindignanter pronuntiandum est. 2 Vt si dicat: scortari quidem adullescentulum delictum est, sed non est flagitium, ut 20 ueniae locus non tam in facto quam in persona sit constitutus. 3 NON EST FLAGITIVM MIHI CREDE ADVLESCENTVLVM SCORTARI mire respondit et oratorie ad haec, quae inuidiose dicta sunt. nam quod ait ille 'eripuit mulierem quam amabat', hic 'scortari' dicit, quod 'irruit in aedes 25 alienas' quasi ex uino furens, 'potare', quod cum aliis

1 in digito intentis C || 2 nam oculis C | aduersūs V || 3 SINIS om. C || 5 natum CV || 7 de altero (*sic et cod. Cuiac.*)] apud alterum V || 8 <quod> nihil V | non C || 9 est 2. om. V (dett.) || 10 fecit dett.: fecit V, facit C || 11 QVORSVM — 12 FECIT V (*Steph.*), om. C (dett.) | deest pertinet *Steph.*, om. V || 12 qvi] qm̄ V, om. *Steph.* | N. R. P.] quicquam rectum putat V, et est dett., om. C (*Steph.*) | *ἰδιωτολογία* *M⁴*, *δικολογία* *Pith. ex cod. Cuiac.*, ***** C (dett.), om. V; αὐθάδεια *Steph.* || 13 enim] est V || 14 <hoc> idē V || 15 HAEC (hec vel nec dett.) om. CV || 16 quam C || 18 non om. C || 20 non est] non C | ut] et V (dett.) || 21 sit W.: est V (dett.), om. C || 25 scortum *codd.*, *corr. W.* | dicit et in om. C

graue propositum est, hoc solum dicendo leue reddidit, id est 'fores effringere'. 4 MIHI CREDE quasi imperito dicit 'mihi crede', non enim 'me intellege'. quod imitatus Cicero sic Caecilium exagitat (*divin. in Caecil. 12, 39*) 'magna sunt ea quae dico, mihi crede: noli haec contemnere'; hic enim et auctoritas dicentis et contemptus ostenditur audientis.

- 102 22 NEQVE POTARE NON EST NEQVE FORES EFFRINGERE
HAEC SI NEQVE EGO NEQVE TV FECIMVS quia dixit (v. 19)
'qui nisi quod ipse fecit nihil rectum putat'. 10
- 104 24 NON SINT EGESTAS non uoluntas prohibuit sed ne-
cessitas, et ideo nulla laus.
- 105 25 QVOD TVM FECISTI INOPIA nota 'fecisti' in eo quod
significat non fecisti.
- 106 26 1 INIVRIVM EST quia 'nihil quicquam iniustius 15
homine imperito' (v. 18). 2 VNDE ID FIERET 'fieret' pro-
ducta prima syllaba. Ennius (*Ann. I fr. 17 M. = v. 15 V.²*)
'memini me fieri pauum'.
- 107 27 ET TV ILLVM TVVM SI ESSES HOMO multum pro-
gressus est accusans accusantem. 20
- 106 26 3 NAM SI ESSET VNDE *<ID>* FIERET non necessario
consequens, sed probabiliter admittitur, *<ut>* apud orato-
res (*cf. Cic. de inv. I 28, 43 sq.*); non enim omnis, qui habet
unde faciat, continuo etiam facit.
- 109 29 1 EXSPECTATVM odiosum et molestae uitiae. nam 25
filii parentes aut amabiles sunt aut exspectati: ama-
biles boni, exspectati mali, quorum mors in dies sin-
gulos exspectanda et exoptanda sit. 2 Nam exspecta-

1 est graue propositum *C* | edidit *C* || 2 dicit] ac *V* ||
3 sic cicero *C* || 4 caelium *codd.* || 9 hoc *V* || 10 qui] quia *C* |
fecit *V* || 11 siid *C*, siuit *V*; *cf. Andr. I 2, 17* || 12 id *C* ||
13 tum *V* | fecisti om. *C* || 14 sufficiat *C* || 16 id om. *V* | FIERET
fieret *Steph.*: fieri (a add. *C*) fieri *codd.* || 17 prima om. *C* ||
18 me (om. *C*) minime *codd.* | paruum *C*, prauum *V*; *cf. Andr.*
II 5, 18 || 20 accusantem accusans *C* || 21 fieri *codd.* | non
<regit> *V* || 22 ut add. *Hartman* || 23 omnes enim *C* || 24 etiam
om. *C* || 28 et exoptanda om. *V* | exoptamus *C*

mus ante diem, speramus ad diem; unde audior intellegitur ille qui exspectat, quam ille qui sperat.

3 EIECISSET FORAS non dixit 'amisisset', sed ut quiddam abiciendum 'eiecisset'. 4 QVAM VBI TE EXSPECTATVM eo rem perduxit, ut ipse uideatur magis consulere disciplinae 5 quam Demea.

110 30 1 ALIENIORE AETATE POST FACERET TAMEN ἀνανό-
λονθον: deest enim 'quamuis'. 2 Et 'faceret' ultimum magnam uim habet: nihil prodesset, insuper obesset retinere ab istis filium iuuenem. 3 Et 'alieniore' pro 10 aliena dicens comparatiuum gradum pro positio posuit.

111 31 1 PRO IVPPITER quia 'pro Iuppiter' tragica exclamatio est, bene tamquam ipse se reprehenderet Demea adiecit 'tu homo rediges me ad insaniam'. 2 Et 'tu homo' dicens negat illi familiaritatem. 15

112 32 NON EST FLAGITIVM FACERE HAEC moraliter indi-
gnatio expressa est isdem uerbis quae frater dixerat (v. 21)
repetitis.

113 33 NE ME OBTVNDAΣ ne me saepe et moleste inter-
pelles. nam obtundere est saepe aliquid odiose repetere. 20

114 34 TVVM FILIVM DEDISTI ADOPTANDVM < M. > argumen-
tatio per ἐπαγωγήν, quae inductio ab oratoribus (cf. Cic.
de inv. I 31, 51) dicitur, cum per interrogationem perue-
nimus ad id quod uolumus concludendum.

115 35 1 IS MEVS EST FACTVS sic progreditur, quasi con- 25
fessionis genus sit aduersarium tacuisse. 2 SI QVID PEC-
CAT DEMEA conclusio dubiae rei a non dubiis sumpta.

1 audior *V*, auditor *C* || 2 ille 1. om. *V* | quam om. *V*¹ ||
3 ^e amisisse ^t (sscr. m. 2) *V* | sed om. *C* | quidam *C*, -em *V*, corr.
Steph. || 4 eiecisset om. *V* || 5 magis uideatur *C* || 7 anacoliton
C, anacholoton *V* || 8 Et om. *C* || 9 prodest *C* || 10 Et om. *C*
alieniori *C* || 12 exclamatio est dett., exclamatio *C*, -tio *V* ||
13 reprehenderit *V* || 14 redigis *V* || 17 eisdem *V*, -i. *C* ||
20 odiose om. *C* || 21 Tum *C* | argumenta *C* || 22 eparochen *C*,
**** * *V*¹ (interrogationes crebras suppl. *V*²), corr. ed. pr. |
iniudicio *C* || 25 sic progreditur post 26 tacuisse *C* || 26 demea
peccat *C* || 27 a om. *C*

3 SI QVID PECCAT DEMEA τῷ ἰδιωτισμῷ interposuit
'Demea' et repetitum 'peccat'.

116 36 1 EGO ILLI MAXIMAM PARTEM FERAM errant qui 'illi'
putant esse pronomen, cum sit aduerbiū loci, ut (*Verg.
Aen. II 548—49*) 'illi mea tristia facta degeneremque
Neoptolomum narrare memento'. 'illi' ergo: ibi, ubi ille
peccat. quare quidam etiam LI syllabam discretionis causa,
ut locum significet, corripiunt. 2 *Et* 'maximam partem'
optime dicit: non enim 'uniuersam', quia non solus pater
Aeschni est, sed 'maximam', quia hic magis est, cuius 10
filius esse coepit per adoptionem. 3 FERAM sustinebo,
tolerabo.

117 37 1 OLET VNGVENTA non dixit 'unguitur', ne haec
exercitationis palaestrica, non luxuriae dicerentur. 2 OB-
SONAT POTAT OLET VNGVENTA a summo ad imum propo- 15
sita soluuntur. 3 *Et* mira uarietas 'ulet unguenta', ne
diceret 'obsonat, potat, unguitur'.

118 38 1 AMAT ποδὸς τὸ 'eur amat' (*I 1, 36*). 2 DVM
ERIT COMMODVM 'dare' scilicet.

119 39 1 VBI NON ERIT non 'argentum' scilicet sed 'com- 20
modum dare' subaudiendum est. 2 FORTASSE EXCLVDE-
TVR FORAS hoc ita intulit, quasi dicat, nihil sibi deperisse,
si forte ad amicam gratis fuerit admissus. 3 *Et* totum
hoc τῷ ἔξονθενισμῷ legendum est. 4 <*Et*> mire 'for-
tassee' dicit ut pater indulgens et credens adulescentem 25
etiam amari ab amica posse; non enim affirmauit, ut di-
ceret 'excludetur foras'.

1 τῷ ἰδιωτισμῷ Steph.: ***** CV || 2 et om. C || 3 errant]
sunt C || 6 ibi ubi ibi V || 7 quidam V, quendam C ||
8 //ut V, aut C | corripiunt sser. V, om. C || 9 uniuersa codd.,
corr. ed. pr. || 10 maxima codd., corr. Steph. || 11 cepit esse C |
adoptionem cod. Cuiac. (cf. *Ad. praef. I 9*), adoptionem rell. ||
13 non — VNGVENTA om. C || 14 ex se rotationis V || 16 <ulet>
ne C || 17 unguenta C || 18 ποδὸς τὸ M⁴ (Steph.): ***** CV | DVM]
cum C || 20 non om. C | argumentum C, (ante corr.) V | scilicet
om. C || 22 deperire V || 23 fuerit gratius C || 24 τῶν ἔξονθενισμῷ
Steph.: ***** V, om. C | legendum est om. C | Et add. dett. ||
26 posse om. C

130 40 POME
ses crimen:
131 41 RESA
132 42 1 ET
tum adules-
133 45 PAT
me' dicere;
134 46 1 X
emim ad lau-
ostendit po-
pater, nullus
perturbation
consilium f
uerit. 2
pluraliter
137 47 1
ideo sequi-
QVICQVAM
iugatis a
qua a
3 si PER
me flumi-
pro 'abit
munitiatur
128 48 1
cantis cor-

1 per
3 resarcient
0 | 7 ALIA
iunxit in
al' qui a
sit in rau-
nullum C
Steph. | 14
tura O | 14
det, qui V
om. V | 23

- 120 **40** FORES EFFREGIT RESTITVENTVR peruenit ad praesens crimen: illa enim ante acta fuerant.
- 121 **41** RESARCETVR 're' abundat.
- 122 **42** 1 ET VNDE HAEC FIANT iterum subaudiendum 'est'.
2 ET ADHVC NON MOLESTA SVNT quia 'non est flagitium adulescentulum scortari' (v. 21).
- 125 **45** PATER ESSE DISCE AB ALIIS superbum fuerat 'a me' dicere; melius ergo 'ab aliis' dictum est.
- 126 **46** 1 NATVRA TV ILLI PATER ES urbane Micio: plus enim ad laudem ualet consilium quam natura. et simul 10 ostendit poeta uerbis Micionis, qui a natura et affectu sit pater, nullum patrem esse sapientem, eum uero posse sine perturbatione perfaci his quos amat, quem patrem esse consilium fecerit, non natura, hoc est qui filium adoptauerit. 2 Et mire cum naturam singulariter dixerit, 15 pluraliter intulit consilia sua.
- 127 **47** 1 TV CONSVLIS QVICQVM apertior contumelia, et ideo sequitur denuntiatio discedendi. 2 TV CONSVLIS QVICQVM quia praedixit 'consiliis ego pater sum', a coniugatis argumentatus respondit 'tu consulis quicquam?', 20 quia a consulendo consilia dicuntur et consultores.
3 SI PERGIS ABIERO ut (Verg. Aen. II 719—20) 'donec me flumine uiuo abluero'. 4 SI PERGIS ABIERO ἀφαισμός pro 'abibo'. 5 Et hoc gestu abeuntis uel abituri pronuntiatur.
- 128 **48** 1 SICINE AGIS recte, quia iam abibat: quasi reuocantis correptio est. 2 AN EGO TOTIENS hoc conuersum

1 peruenit ex reu- corr. *V²* || 2 enim illa *C* | fuerunt *C* || 3 resarcientur *V* || 4 HAEC om. *V* | fieri *codd.* || 6 adolescentem *C* || 7 ALIIS] illis vel eis *codd.* *Ter.* || 9 Micio] consiliis subiunxit *in mg. add.* *V²* (= *dett.*) || 11 uerbis *V*, -ba *C* | quia al. qui a *C*, qui non *V* (= *dett.*) | et] sed *in ras.* *V²* (*dett.*) | sit *in ras.* *V²*, (*in sic corr.*) *C* || 12 pater *in ras.* *V²* | <ergo> nullum *C* | cum non posse *C*, cum non possit *V* (*dett.*), corr. Steph. || 14 fecerat *C* | filium om. *C* | adoptauit *C* || 15 tu natura *C* || 16 consiliis *ego V* (= *dett.*) || 19 dixit *C* || 21 quia *dett.*, qui *V*, om. *C* | diceretur et consulto *C* || 22 ut — ABIERO om. *V* || 23 archaismos *V²*, ***** *CV¹* || 27 correctio *V*

- intellegas dicere. 3 AVDIAM deest 'te', sed durum fuit.
 4 Et hoc est 'obtundere' (cf. v. 33).
- 129 49 CVRAE EST MIHI Aeschinus scilicet.
- 130 50 CVREMVS AEQVAM VTERQVE proprie 'uterque' et
 'aequam' quasi particeps fratris.
- 131 51 PROPEMODVM nisi addidisset 'propemodum', falsa
 uideretur esse sententia.
- 132 52 AH MICIO religiose commotus est. ac ueluti incu-
 satio est perfidiae, et ideo exclamat dolens et transit in
 iracundiam concessionemque, quae ἐπιτροπή dicitur. 10
- 133 53 1 MIHI SIC VIDETVR rationabiliter non 'sic est'
 dixit, sed 'sic uidetur': non uult enim uerum esse. 2 QVID
 ISTITIC deest 'loquor' aut 'resisto', nam proprie significatio
 est de sententia sua decendentis.
- 134 54 1 PROFVNDAT PERDAT ἐπιτροπή figura. Vergilius 15
 (Aen. IV 381) 'i, sequere Italiam uentis, pete regna per
 undas'. 2 PROFVNDAT PERDAT haec sic pronuntianda
 sunt, ut ostendatur gestu nolle quod loquitur.
- 135 55 1 SI VERBVM VNVM POSTHAC ἀποσιώπησις: deest
 'tibi fecero' aut tale quid. 2 RVRSVM (D. I.) quasi: cur 20
 rursum irasceris?
- 136 56 1 AN NON CREDIS 'irasci' scilicet. 2 REPETON
 QVEM DEDI minus erat, si 'Aeschinum' diceret; plus est
 'quem dedi'. 3 REPETON QVEM DEDI rusticani stomachi
 est repetere semper uerba, quae inuitus audierit. 25
- 137 57 1 AEGRE EST quasi dictum sit: quid ergo loqueris?
 quod 'aegre est'; cur aegre est? quia 'alienus non sum'.

4 utramque C | <et> utramque C || 8 incursatione (om.
 est) C || 9 id C | <et> dolens C || 10 -que om. V, quae om. C |
 ἐπιτροπή Steph.: ***** CV || 13 istuc codd.; at cf. Eun. I
 2, 91; II 3, 97 || 14 sua om. V || 15 ἐπιτροπή M⁴ (Steph.):
 ***** CV || 18 ostendar C | gestum <nullo> C || 19 VNVM
 ullum V | ἀποσιώπησις M⁴ (-ησις Steph.): ***** CV
 20 quod V | cur rursum W.: curans V, rursum curans C
 21 irasceris om. V || 22 scilicet irasci C | repetam V; sic et 24
 24 rustici V || 25 audient C || 27 quod V, quē C; quia Steph.
 cur aegre est dett., curae ḡrex V, om. C

2 < Mire ‘alienus non sum’ >, quasi timeat iam dicere ‘pater sum’. 3 ALIENVS NON SVM satis cum stomacho: si patrem iam me esse non licet, ‘alienus non sum’.

- 139 59 1 ISTE TVVS memoriter ‘iste tuus’ ad illud quod dixerat (v. 35) ‘meus est factus’. 2 ISTE TVVS IPSE 5 SENTIET quantus sis quantumque eum ames, hoc est decipiatur per indulgentiam tuam. 3 IPSE SENTIET sentire multi pro malo posuerunt, ut ipse alibi (*Heaut. III 1, 45—47*) ‘sit rogas? sensi. nam unam ei cenam atque eius comitibus dedi’. 4 ISTE TVVS IPSE SENTIET POSTERIVS 10 NOLO IN ILLVM <G. > scilicet quam hoc. 5 NOLO IN I. <G. > nec enim Demea satis hoc graue existimat dictum in eum, qui non prouideat in futurum, et <tacet> aptius, quia pater est.

- 141 61 1 NEQVE NIHIL . . . NON NIHIL λιτότης figura est conueniens placidissimo seni, qui in reprehendendo adulescente 15 moderatur. 2 NEQVE NIHIL appetit Terentium fauere lenissimis patribus, unde subiecit etiam rationem facti Micioni seni. 3 NEQVE OMNIA HAEC SVNT QVAE DICIT TAMEN bene a Macione hoc dicitur, quia indulgentioris est plura scire et supra (I 1, 29) dixit ‘ea ne me celet consuefeci 20 filium’. 4 Et hic sensus est: nec contempnenda sunt quae dicit nec omnia dicit tamen, hoc est: non haec sola sunt quae dicit, sed alia multa sunt. et ordo: neque tamen.

- 142 62 1 NON NIHIL MOLESTA placidissime ‘neque nihil’ (v. 61) dixit et ‘non nihil’ maluit repeteret quam uehe- 25

1 Mire — sum add. dett. || 3 si — sum om. C || 6 sentiat C | sit C | est dett., et C, est ut V || 8 posuere C || 9 sit] sic CV || 10 IPSE] iste C | postremo malo scilicet in illum C || 11 NOLO IN I. G. W.: enim codd. || 12 nec enim Schoell: hoc enim CV | demea <hic> V || 13 quia C | in om. C | tacet add. W. | aptius W.: artius V, arctius C || 14 non nihil <et nihil> V | λιτότης W.: nota codd.; cf. 62, 1 altera 2. || 15 moderatus (est add. V = dett.) codd., corr. W. || 17 subicit C | Micioni om. V || 19 quia] quasi C | est in ras. V², om. C || 20 scire in ras. V² || 22 hoc est] hec esse C | non — dicit om. C || 23 sed] et C | sunt alia multa C | tamen neque V || 24 NON NIHIL om. C | <neque> placidissimae C | nihil om. C || 25 et non] neque C

menter iracundiam demonstrare. est enim altera λιτότης.

2 NON NIHIL MOLESTA HAEC SVNT MIHI optime poeta Micionem commotum fecit, ne si omnino immobilis esset, non indulgere adoptiuo filio, sed omnino eum non curare uideretur. ergo sic in eo seruat placidum animum, ut 5 tamen retineat patris affectum.

143 **63** 1 ILLI Demeae scilicet. 2 Aut: illic, ubi Demea litigabat.

142 **62** 3 SED OSTENDERE ME·AEGRE constat ergo 'aegre pati'; nam aliter non erat parens. 10

143 **63** 3 NAM ITA EST HOMO moraliter 'homo' dixit: sic enim de his dicimus, quos parce reprehendimus; ut alibi (III 3, 77) 'ut homo est, ita morem geras'.

144 **64** CVM PLACO id est: cum uolo placare.

145 **65** VERVM SI AVGEAM argumentum a contrario, nam 15 'placare' contrarium est irritantibus augentibusque iracundiam.

146 **66** AVT ETIAM SI ADIVTOR EIVS SIM IRACVNIAE σύλλημψις, nam a genetuo casu accusatiuus assumptus est.

147 **67** ETSI AESCHINVS NONNULLAM IN HAC RE rursus λιτότης, ut sit mitis reprehensio et hoc ipso grauis. nam 'etsi' et 'nonnullam' magis temperamento sunt posita. 20

149 **69** 1 QVAM HIC NON AMAVIT MERETRICEM AVT CVI NON DEDIT ἡθος ὑπερβολῆς 'quam non' et 'cui non'; ea tamen haec sunt, ut non graui sono accusationis proferantur, sed 25

1 demonstret C | est] et V | λιτότης Gerstenberg coll. Eogr.: μισίωσις M⁴, ἀποιωπήσις V², ***** C; διπλότης Steph. || 2 hac molesta V || 4 indulgeret C || 5 seruat] sc. poeta || 7 ille demea V | aut in haud corr. C¹ | ubi om. C || 10 nam] non C | erans C || 11 NAM] non C || 12 quos om. V¹ || 14 placebo C | placere CV; ut terruit terentius add. V || 15 a dett.

(cf. Andr. I 1, 115), e CV || 16 placere V, placere C | irritandi C | que om. CV¹ || 18 sim eius V | σύλληψις Steph.: ***** C, ut sit mitis reprehensio (cf. schol. prox.) V || 19 sumptus C || 20 HAC om. V | λιτότης] ait *** C, ***** V; διπλότης Steph. || 21 grauius V || 22 et om. C | non nulla CV, corr. dett. | agris C | posita om. V || 24 ἡθος ὑπερβολῆς M⁴ (Steph.): ***** hic (om. V) CV || 25 sunt] ita C | sed] haec C

solan reprehensionem contineant; ‘aliquid’ uero ad mino-
randum est. quod addidit ‘meretricem’, ostendatur <securi-
tas> Micionis hoc solum adhuc scientis et nihil de uitiata
uirgine. 2 QVAM HIC NON AMAVIT MERETRICEM et hoc
cum uenia et defensione, nam colere meretricem flagitium 5
<non> est. simul etiam uitiatae uirginis adhuc ignarus
ostenditur Micio. 3 NON DEDIT ALIQVID ‘aliquid’ dicendo
praetermisit uel mercedem uel numerum.

150 70 CREDO IAM OMNIVM TAEDEBAT παρένθεσις πρώτη:
etenim addimus ad ea, quae apud nos parum certa sunt,¹⁰
aut ‘credo’ aut ‘puto’.

151 71 DIXIT VELLE VXOREM mirum est apud Terentium,
cur etiam per nescias personas indicet argumenta. nam
cum Micio nesciat amari ab Aeschino ciuem uirginem,
tamen dicit ‘credo iam omnium taedebat’ et ‘dixit [se] 15
uelle uxorem ducere’. sic ex parte magna ostendit nescius
argumentum ideo, quia ueri simile est amantissimum
Aeschinii Micionem omnes scire affectus adulescentis et
consuetudines. et apparel praeterea conatum ex parte
fateri uitiatum amore Aeschinum et pudore impeditum 20
tantum hoc dixisse quod honeste potuit, uelle se uxo-
rem ducere, quam uellet, tacuisse confusum.

152 72 1 SPERABAM IAM DEFERVISSE ADVLESCENTIAM recte

1 solum in -am corr. V | continent codd., corr. Steph. | ad
mirandum codd., corr. Rabbow || 2 addit <ut> C | <ut> osten-
dat V (dett.) | securitas add. Schoell. || 5 tollere C, (ante corr.) V |
et ante meretricem add. V, et post mer. add. C | non (ante
flag. (add. dett. || 8 meretricem codd., corr. Rabbow | munera Goetz ||
9 tedebeit V | parēthesis ^hpthō C, parenthesis puto V (dett.), corr.
Lindenbr. || 10 ad om. C || 11 aut 2. Steph.: ut CV | pote V ||
12 dixit ante 11 ut puto C || 13 cur (in ras. V²)] cum Steph. |
scias codd., corr. Steph. | inducat V || 14 sciatis codd., corr. Steph. |
amari — 15 taedebit (sic) in mg. V²; cf. ad p. 37 l. 3 || 15 <cum>
dicit C || 16 uxorem uelle V | sic om. CV¹ | magna parte C |
tendit nescium codd., corr. Steph. || 17 ideo] i. C || 18 adu-
lescentis om. C || 19 coactum <eum> V || 21 dixisse om. C ||
22 ducre] dixisse **** (in mg. dixisse malens m. 2) V | uelle
C || 23 deseruisse C, deferisse (corr. m. 2) V

'sperabam' et 'gaudebam': sic enim dicimus, cum errasse nos cernimus. 2 *Et mire non dixit 'sperabam illum iam correctum', sed mitis senex totum aetati attribuit, nihil filio.* 3 DEFERVISSE ADVLESCENTIAM seruat propositum circa aetatis ueniam. [4 DEFERVISSE quasi decessum a feruore tenuisse. 5 Legitur et 'deseruisse'.]

153 73 1 ECCE AVTEM DE INTEGRO NISI QVICQVID EST ἀποσιώπησις prima, quia non uult credere. 2 NISI QVICQVID EST deest 'quia', ut sit: nisi quia. est etenim sensus: nisi quia non temere credo et uolo scire quicquid est. 10

II.

1.

155 1 1 OBSECRO POPVLARES popularitas in omnis rei consortium sumitur; nunc autem 'populares' ciues dicit. et hoc est quod ueteres quiritari dicebant: quirites clamare. 2 OBSECRO POPVLARES FERTE MISERO ATQVE INNOCENTI AVXILLIVM hic exemplum est contumeliosi per 15 potentiam diuitis et in perniciem suam pauperis contumacis.

156 2 1 SVBVENITE INOPI uide quam posteriora uehementiora sunt ad incendendum populum: primo miserum, post innocentem, ad ultimum inopem posuit, et primo 20 'ferte auxilium', post 'subuenite'. 2 *Et totum hoc principium a beniuolentia sumitur, quae comparatur ex inuidia potentiae Aeschini; nam contraria uult intellegi esse in Aeschino.*

1 et del. et pro sscr. V | dicimus dett., dicitur C, (sscr. m. 2) V | cum <quem (sscr. m. 2 = dett.)> V || 4 deseruisse C, deferuisse V || 5 DEFERVISSE — deseruisse om. CV¹, add. in mg. V² (= dett.); seel. ut suspecta W. | decessum dett., deorsum V² || 6 deseruisse] lectio cod. Ter. V || 7 quodquid C || 8 ἀποσιώπησις V² (Steph.), ***** C | quia non uult <temere> credere Hahn, qui haec ad VOLO SCIRE refert | qvrcqvid] quod C || 9 sit om. V¹ || 10 est om. C || 13 est sscr. V² | conclamari (-mitari V) codd., corr. Steph.

155 tria sum
156 2 securns
tempus
siste
modum
sistit;
alterum
stanter
extempl
158 4 1
ISTAM D
loquitur
159 5
ivocatio
non sub
157 3
quam
159 5
sustini
supra
tur.
et pur
micus
fecisse

1 AT
'amarī —
CONVENT
C || 7 his
13 eclipsi
mittat V,
C, ex cor
minaciter
nascatur
cold, in
2 facere